

בס"ד

כולל שערי הוד והדר יבנה שיעורים שמתקיימים בימי שישי

פרשת בשלח תשפ"ג

כפי שקבלנו על עצמנו בלי נדר, שנשתדל כל שבוע להביא מדבריו הקדושים של ה-זרע שמשון, ר' שמשון חיים נחמני צוק"ל. מרן שר התורה הגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי זלה"ה, סיפר לראשי 'האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון' בעת ביקור מיוחד שנערך בביתו, כי הספר היה מונח על שולחנו של אביו מרן הקהילות יעקב זלה"ה, אשר למד בחידושי התורה שבספר. ואף הוסיף מרן הגר"ח קנייבסקי זלה"ה בביטוי נדיר, כי המחבר היה אדם גדול והלימוד בספרו הוא סגולה בדוקה. ועיניכם תראינה בנים בני בנים כשתילי זיתים סביב לשולחנכם, חכמים ונבונים ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם אכי"ר.

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיֵּשֶׁב הַיָּם לַפְּנוֹת בְּקֶרֶב לְאֵיתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִיִּים לְקִרְאָתוֹ וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת-מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם (יד כז)

במדרש (שמו"ר כא ו) "לאיתנו" - לתנאן שהתניתי עמו מתחילה. היינו, שמתחילת הבריאה התנה הקב"ה עם הים שיבקע. (שנאמר, יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה. הבן של ר' חיים וולוז'ין אמר לגר"א, הרי זה פשוט. אם יקוו המים אל מקום אחד, אז וודאי שתראה היבשה. אלא ראייה מכאן, שתנאי עשה הקב"ה עם מעשה בראשית, שתראה היבשה בזמן קריעת ים סוף. הגר"א נהנה, עמד ונשקו על ראשו) ויש להקשות, שהלא הפסוק הזה מדבר לאחר ששבו המים על המצריים. ולכאורה, יותר היה ראוי לרמוז לאותו התנאי שהתנה הקב"ה בשעת הבריאה, מיד בתחילה כשנבקע הים לפני בני ישראל, שהלא אז הוא הזמן שמתקיים התנאי.

ויש לתרץ עפ"י מה שמצינו בזה"ק (פרשת ויקהל דף קצח): **ביוםא תליתאה אתני ב-ימא למעבר לישראל בגויה ביבשתא ולמטבע למצראי וכן הוה דכתיב וישב הים לפנות בקר לאיתנו לתנאו.** (תרגום: ביום שלישי, התנה עם הים ש-ייתן לישראל לעבור בו ביבשה ושיטביע את המצריים וכך היה. שנאמר **וישב הים לפנות בקר לאיתנו**).

נמצינו למדים מדקדוק לשון הזוהר, שהתנאי שהתנה הקב"ה עם הים, היה על שני עניינים. הראשון, שיהפך ליבשה עבור הצלת ישראל, שיוכלו לעבור בים בבטחה. והשני, שלאחר יעברו שם בני ישראל, יחזור על המצריים ויטביע אותם ויאבד אותם שימותו לגמרי.

ולפי"ז מתיישב מאד באופן נפלא, שלכך נכתב רמז התנאי, לאחר ששב הים לאיתנו. משום שאז, שבו המים על המצריים להטביע אותם ולהרוג אותם ואז

זה הזמן שהתקיים התנאי שעשה הקב"ה בשעת הבריאה בשלימות, גם שבני ישראל עברו וניצלו וגם שהטביע את המצריים. (זרע שמשון' פרשתנו אות ז)

וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם (י"ד - כ"א)

הים ראה וינוס. מה ראה? ארונו של יוסף. אמר הקב"ה, ינוס (הים) מפני הנס (יוסף), שכתוב **"וינס ויצא החוצה"**. (ילקוט תהילים קי"ד).

דברי הילקוט תמוהים. אם הקב"ה אמר ל-ים שיקרע, מדוע צריך הים לראות את ארונו של יוסף?

בספרו **"דרכי מוסר להגר"י ניימן** מתרץ, אילו היה הקב"ה אומר לים שיקרע, בוודאי הוא היה מקיים את דבר ה' ונקרע ולא היה זקוק לראות את ארונו של יוסף. אבל כאן, הקב"ה בעצמו לא ציווה את הים, אלא רק אמר למשה **"נטה את ירך על הים ובקעהו"**, כלומר, הקב"ה אמר למשה שיצווה על הים להיבקע. והצדיק, שהוא שותף לקב"ה במעשה בראשית, יש לו כוח לצוות דבר כזה. כאשר ציווה משה ל-ים שיקרע, לא רצה הים לשמוע בקולו, בטענה שהוא גם עושה רצון ה' כמו משה ואינו צריך להיכנע לו.

אבל כאשר ראה ארונו של יוסף ש-נס מפני העבירה, מיד הוא נכנע. הוא נוכח לראות, שאדם גדול יותר מהים. כי בעוד שה-ים וכל הבריאה כולל המלאכים, אע"פ שהם עושים את רצונו יתברך, אין להם ניסיונות לעבוד את ה', אבל לעומתם, האדם יש לו ניסיונות גדולים, כמו שכתוב אצל יוסף **"ותתפשהו בבגדו"**. ויוסף היה צריך להתגבר על יצרו ולהעמיד את עצמו בסכנה ובגלל זה הוא הושלך לבור שתיים עשרה שנה. למדרגה כזו, אין הבריאה כולה יכולה להגיע ולכן נכנע הים לפני משה, כאשר ראה את ארונו של יוסף.

"כתב סופר" מסביר את הדברים באופן נפלא: שרו של ים, לא אבה לשנות את הטבע שקבע הקב"ה ב-ים וטען: "מדוע עלי להיבקע? וכי עבור ישראל הנתונים בסכנה, יש לשנות את הטבע? הלא יכולים הם לערוך מלחמה טבעית עם המצרים ויִנְצְלוּ. מפני מה צריך לשנות מעשה בראשית?!"

לכאורה, טענתו הגיונית היא. אולם משה רבנו השיב על הדברים וטען כלפיו, כי ישראל אינם מסוגלים לערוך מלחמה עם המצרים, משום שאין הם יכולים להיות כפויי טובה כלפיהם, שהרי נתנו להם אכסניה בימי הרעב ובשל כך אף כתבה התורה: **"לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו"** (דברים כ"ג - ח') ולפיכך הסכנה במקומה עומדת. עמד שרו של ים וטען בתגובה: "מי אמר שישראל אינם מסוגלים להיות כפויי טובה? שמא רק עצלים הם לערוך מלחמה?!" אולם כשבא ארונו של יוסף -לא נותר לו פתחון פה, ש-כן ארונו של יוסף הוכיח, שאין ישראל מסוגלים להיות כפויי טובה. וכל כך למה?

הרמב"ן מקשה, מדוע כש-נס יוסף, עזב את בגדו בידי אשת פוטיפר, עובדה שגרמה להתעצמות העלילה נגדו? הלא יכול היה לבעוט ולחטוף מ-ידה את הבגד, כך שלא יהיה לה שום פתחון פה כלפיו? ומתרץ, יוסף לא היה מסוגל

לעשות לה כזאת, משום שהיתה לו כלפיה הכרת הטוב, על שנתנה לו אכסניה בביתה!

בראות הים את ארונו של יוסף- לא נותר לו פתחון פה, ש-כן הבין, כי תכונה זו שגרמה ליוסף להכניס את עצמו לסכנה ובלבד שלא לבעוט בגבירתו, טבועה אף בישראל, שאינם מסוגלים להילחם במצרים, מאחר ששימשו עבורם אכסניה בשעת הדחק. וזהו "הים ראה וינס" - מאחר שראה את הנס מפני גבירתו ועדיין שומר על כבודה, על אף שבכך הכניס את עצמו לסכנה גדולה.

וַיִּבְקְעוּ הַיָּם (י"ד - כ"א)

קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף (פסחים קי"ח). קשין עליו זיווגו של אדם כקריעת ים סוף (סנהדרין כ"ב). שואל רבי **בונים מפשיסחא**, הגמ' בסנהדרין (כ"ב) אומרת, קשין עליו זיווגו של אדם כקריעת ים סוף. מה הדמיון של פרנסה וזיווג לקריעת ים סוף?

ומתרץ, כשבני ישראל עמדו על יד ים סוף, היו במלכודת. מצד אחד המצרים, ומצד שני הים. בני ישראל, ציפו שהקב"ה יעזור להם ע"י מלחמה נגד המצרים, שיצליחו לברוח מפניהם או שינצלו בדרכים אחרות. אבל ל-נס כזה, שהקב"ה יבקע להם את הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, זה לא עלה על דעתם כלל.

כך האדם, עורך ומסדר לעצמו הרבה תוכניות בעסקיו ובענייני זיווגים ולרוב עולה הדבר בידו ע"י סייעתא דשמיא, ממקום שהוא לא תכנן מראש ולא חשב עליו כלל, מהמקור הכי לא צפוי שאפשר.

ואם עסקינן בדברים הקשים כקריעת ים סוף, יש להתבונן למה קשה זיווג וכו', הלא כבר הכריזו על זיווג זה ארבעים יום קודם יצירת הולד וכמו שהגמ' אומרת בסוטה (ב').

וכן קשה על קריעת ים סוף, הרי כתוב במדרש (שמות רבה פ' כ"א), שכשברא הקב"ה את הים, התנה עמו שייבקע בבוא העת לפני בני ישראל. וא"כ מה היה הקושי לקרוע את הים?

וכן השאלה בעניין הפרנסה, הרי הגמ' במסכת ביצה (ט"ז) אומרת, ש-כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה. וא"כ מה הקושי בדבר?

תירץ הרב יוסף טויסיג, כתוב במדרש: כאשר התנה הקב"ה עם שרו של ים שייבקע לפני בני, טען השר של ים לפניו- מאין אדע מי הם האנשים שלפניהם רצונך שאבקע? הוציא הקב"ה שישים ריבוא נשמות ישראל מאוצר ששמו גוף והראה לו את שישים ריבוא הנשמות ואמר לו- לפני אלו עליך להיבקע.

וכשהנשמות ירדו לעולם הזה ונכנסו לגופות וירדו למצרים ונשתקעו שם במ"ט
שערי טומאה ונשתנו לרוע כל כך, עד שהשר של ים לא היה מסוגל להכירם ולכן
מיאן להיבקע לפניהם, כי טען שלא על אלו היה התנאי אתו.

אך כאשר בני"י ראו את צרתם, צעקו אל ה' צעקה שקטה מעומק הלב שאין אדם
יכול לשמעה, אבל בכוחה להגיע עד כיסא הכבוד. וצעקה זו ניערה את הנשמה
וגילתה את יופייה הפנימי של נשמת היהודי וממילא מיד כבר הכירה המלאך-
ויסעו ...

כן הוא הדבר לגבי הפרנסה. בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון.
הקב"ה מראה למלאך הממונה על הפרנסה את פלוני ואת אלמוני ואומר לו:
לפלוני תן סכום זה ולא למוני סכום כזה וכך הלאה. הקב"ה מראה את האנשים
לפני המלאך בימים הנוראים, כאשר כולם נקיים ורחוצים כסולת נקייה. אך
לאחר החג, המלאך מסתובב לתת לכל אחד מה שנקצב עבורו, אך הוא לא
מוצא את האנשים, כי פניהם נשתנו עד לבלי הכר...

אך ברגע שהאדם עומד במצב דחוק, אז נזכר בקב"ה, ש-רק הוא בכוחו להושיע
ושווא תשועת אדם- ואז כשצועק בליבו אל ה', **אנא ה' הושיעה נא, כי אליך
עינינו**, מתגלית לה אור הנשמה בטהרתה ומיד המלאך מכירו ומביא לפניו את
מה שנקצב עבורו.

א"כ יוצא, שהאדם חושב שהקב"ה אוהב לעזור ברגע האחרון ואינו מעלה על
דעתו, שהמלאך מסתובב כבר עם כספו זמן רב.

כן הוא הדבר גם בשידוכים. ארבעים יום קודם יצירת הוולד, מכריזים בת פלוני
לפלוני והמלאך הממונה על הזיווגים, מבקש לראות את הנשמות כדי שיכירם
בבוא הזמן ויוכל לזווגן. אך הנשמות יורדות לתוך הגופות והגוף מתאוה ללכלוך
וכו' וכמובן שקשה למלאך הממונה על הזיווגים להכירם ולזווגם. וזו הסיבה
שלפעמים קשה למצוא את הזיווג הנכון, כי המלאך אינו מכיר את הנשמות. עד
שהאדם רואה את מצבו הקשה ואז נותן צעקה אדירה המגיעה עד כיסא הכבוד
ומתגלית אור הנשמה ומיד, כאשר המלאך מכירם - נגמר העניין בכי טוב.

נראה לי להסביר, לכאורה מה הדמיון של קריעת ים סוף שזה פרוד, לזיווג שזה
חיבור?

אלא יש לומר, שהנס של קריעת ים סוף הוא לא בקריעה עצמה, אלא בזמן
ששב הים לאיתנו בזמן שהמצרים כולם נכנסו לתוך הים. ורק אז, אחרי שכולם
נכנסו ועם ישראל כולם יצאו, רק אז שב הים לאיתנו.

לקרוע את הים, אומנם זה נס בפני עצמו. אבל הנס הגדול הוא, שהים שב
לאיתנו בדיוק בזמן שהמצרים היו בתוכו ועם ישראל יצאו מתוכו. **כך גם בזיווג**,
הקושי בחיי הנשואים, בני הזוג צריכים תמיד למצוא את העיתויים הנכונים,
לדבר, להעיר, לבקש... ורק ע"י תפילה, הקב"ה יכווין אותו לזמנים הנכונים.

כמו כן הקושי בפרנסה, לדעת בדיוק עד כמה האדם צריך לעשות השתדלות, צריך הרבה תפילות והרבה ס"ד. דאם לא כן, השתדלות יתר בענייני הפרנסה יכולה לגרום חוסר בשלום בית וחוסר בעבודת השם. ורק ע"י תפילה, ידע האדם כמה זמן להשקיע בכל דבר ודו"ק.

הגמרא מביאה (מסכת מגילה, דף י' עמוד א'): אין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים. ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (שמות יד כ): **"וַיִּבֹא בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֲנַן וְהַחֹשֶׁךְ וַיֹּאֲרֶה אֶת הַלַּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה"**?

בקשו מלאכי השרת לומר שירה. אמר הקב"ה: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה!? **אמר הרב רוזנבלום:** נראה שהפשט במדרש הוא: שכאשר בקשו מלאכי השרת לומר שירה על המצרים שטבעו, גער בהם הקב"ה ואמר: "מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה!?" - איך אתם יכולים להגיד שירה, שהמצרים - מעשה ידי- טובעים!? והלא בנפול אויבך אל תשמח!? ככה בדרך כלל מבינים את הגמרא...

אך יש כאן רעיון לגמרי אחר. מלאכי השרת דנו לגבי עונשם של המצרים, באיזה אופן הקב"ה יכלה אותם. הם אמרו: ריבוננו של עולם, למה להרוג אותם במים!? אנחנו נשיר להם את שירת המלאכים, תפתח להם את האוזניים והם ימותו! כמו שהיה אצל סנחריב כש-צר על ירושלים, ביקשו מלאכי השרת לומר שירה. וכששמעו החיילים שירת המלאכים - מתו כולם ונפלו פגרים מתים...

אם כך, אמרו המלאכים - בואו נשמיע להם שירה וימותו כולם!
אמר הקב"ה - מה!? אני אתן להם פריבילגיה לשמוע שירה!?

מעשי ידי טובעים בים - זה העונש הראוי להם. וכי לילדים שלי הם שרו שירים!? את הילדים שלי הם שמו במים - הטביעו ביאור! מידה כנגד מידה - גם אותם אני אטביע במים! אני לא אתן להם פריבילגיה למות עם שירים!...

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ הַתִּיַצְבוּ וַרְאוּ אֶת-יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם (י"ד, יג)

ישועת ה' - כהרף עין. **כותב הרמב"ן:** בתחילה צעקו אל ה', לתת בלב פרעה לשוב מאחוריהם. וכאשר ראו שלא היה חוזר אלא נוסע וקרוב אליהם, אמרו: "לא נתקבלה תפילתנו" ונכנסה בליבם מחשבה רעה להרהר אחרי משה.

אכן, מסוגלים אנו להבין פחדם. כאשר הים לפניהם והמצרים מאחוריהם, סגר עליהם המדבר וחיות מסביבם ואין הם רואים שום אפשרות טבעית להצלתם, החלו מתכננים תוכניות טבעיות הנראות לפי שכלם, להציל עצמם. ואולם, "ישוב בשמים ישחק". לעיתים נדמה לו לאדם, כי הקב"ה צריך את עצותיו ורעיונותיו ובכך הוא רוצה "לעזור" להקב"ה.

על האדם לדעת: כי ל-ה' הישועה! הוא הכול- יכול ויכול להושיע, גם באופן שאין האדם מעלה על דעתו כלל. וזוהי מידת הביטחון האמתי שלמדו עם ישראל,

במעמד קריעת ים סוף. ומחובתנו לזכור, כי הביטחון ב-ה' הוא פרי האמונה. ככל שתגדל אצל האדם מידת האמונה ב-ה', כן יגדל ויתחזק הביטחון בו.

ביטחון, אינו מגיע לאדם באופן פתאומי או בירושה. על מידת הביטחון יש לעמול רבות, בחיזוק הצד האמוני שבאדם. והאדם הרוצה להתחזק במידה זו, ידע ש-ה' הוא מבטחו כמ"ש **"אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו"** (תהילים מ, ה). כך ראינו בקריעת ים סוף: הנה הגיעו מים עד נפש והפתרונות "ההגיוניים" לא תמיד הם המועילים. על כן עלינו להבין, שיש לנו לשים ביטחוננו אך ורק בהקב"ה. ואם זו תהיה אמונתנו וכך יהיו מעשינו - הישועה לא תאחר לבוא.

מעשה מדהים, מספרת הגברת מרים גבאי תחי' תושבת ירושלים. זכיתי להינשא לבעל נפלא, אברך צדיק וירא ה', עדין נפש ובעל רגישות נדירה. חיי היו מאושרים וטובים, מלבד דבר אחד שהציק מאוד על ליבי - השנים חלפו בזו אחר זו ועדיין לא זכינו לילדים. המשכתי לחיות בשמחה, מתוך תפילה ואמונה שהנה כבר תגיע הישועה, אך היא איחרה מלבוא. הלכנו לפרופסור בכיר שאמר במילים אלו: "הינך עקרה ולעולם לא יהיו לך ילדים". ליבי התנפץ לרסיסים ופרצתי בבכי קורע לב. הרגשתי, כי נגזרה עלי גזירת מוות. הלכנו למומחים נוספים בארץ ובעולם שקבעו יחדיו: לעולם לא יהיו לך ילדים.

ערב אחד, ישבתי עם בעלי בבית. השעה היתה 10 בלילה, כשהאברך הצדיק שלי סעד את ליבו בארוחת הערב שהכנתי ובסיומה ביקש לעלות לנוח במיטתו. ישבתי לי לבדי במטבח ופרצתי בבכי. הלילה הוא ליל נישואינו העשירי ולדברי הרופאים, נישאר זוג ללא ילדים לעולם. פניתי ל-ה' והודיתי לו על כל הטוב שיש לי בחיים ובפרט על הבעל הנפלא, שמעולם לא התלונן או רטן על המצב, אלא תמיד עודד וחיזק שעוד תגיע הישועה.

"ה', אני רוצה ילד שיקשקש על הקירות ויפזר את הצעצועים בבית", התחננתי בבכי. ואז נשמעו דפיקות בדלת. היתה זו שכנתי שראתה אותי בוכה. היא ידעה מיד את הסיבה לכך וישבה לנחם אותי ולחזק אותי.

לפתע, בעודי שופכת את ליבי אליה, נצנץ בי רעיון נועז: "בואי ונזמין מונית ונלך לצדיק בירושלים ואבקש ממנו ברכה לישועה". היא הסכימה בשמחה ומיד הזמנתי נהג מונית חרדי שהכרתי ובקשתי ממנו: "קח אותנו לרב הכי צדיק בירושלים שאתה מכיר".

השעה היתה 11 בלילה. עלינו למונית, כשהנהג הוביל אותנו אל שכונת 'שערי חסד', אל ביתו של **הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל**. דפקתי בביתו של הצדיק בעדינות והמתנתי. הרב פתח את הדלת במאור פנים ושאל: "מה אוכל לעזור?" התחלתי לספר לרב על בעלי הצדיק, על שלום הבית הנפלא שלנו ואז פרצתי בבכי וסיפרתי על 10 שנות נישואין ללא ילדים ועל הצהרת הרופאים כי אין סיכוי לזכות בילדים, תוך כדי שנחנקתי מבכי וסיפרתי, כי הלילה הוא ליל נישואינו העשירי.

הרב חיכה שאירגע מעט ואז אמר לי בחמלה: כואב לי מהצער שלך, אבל...
 עצר הרב לרגע ואמר, דעי לך, כי הקב"ה לא חייב לתת לך ילדים. הזדעזעתי.
 הייתי בטוחה שהצדיק הרחמן ינחם אותי ויביא לי סגולה, אך הרב המשיך
 ואמר: "לפעמים אנו בוכים ורוצים ש-ה' ייתן לנו משהו. אך עלינו לזכור, כי ה' לא
 חייב לתת לנו, לא חייב לתת לנו בריאות, לא פרנסה או בית ומשפחה... לא
 חייב כלום!". הבנתי מדברי הרב כי זו גזירה משמים ובאתי לשוב על עקבותיי,
 אך אז קרא לי הרב ואמר: "אבל, דעי לך, שאם תעשי למען אנשים משהו שאת
 לא חייבת, אז גם משמים יעשו איתך מה שלא חייבים לך! כל המרחם על
 הבריות, מרחמים עליו מהשמיים".

עיניי האירו ורצתי לביתי בשמחה, כשהחלטתי מיד לעשות כדברי הרב: "אם
 תעשי דבר שאת לא חייבת, גם ה' יעשה לך דבר שהוא לא חייב לך". החלטתי,
 כי מחר אלך לבית יולדות "בשערי צדק" ואעזור ליולדות החלשות. קניתי מתנות
 והפתעות והלכתי לשמח אותן. הן כל כך שמחו והתרגשו והודו לי על עזרתי.

אך אחר כמה שבועות, הבנתי כי כאן לא ממש צריכים אותי, מפני שכאן הוא
 מקום של נשים מאושרות שזכו בילדים. לכן החלטתי לשנות את מסלולי וללכת
 למחלקה הכי... הכי... אונקולוגיה. קניתי ממתקים רבים ושוקולדים, ארזתי
 אותם בסלסלות מקושטות בצלופנים וסרטים והתחלתי לעבור מאחת לאחת,
 תוך כדי שאני משמחת אותם ומעודדת אותם, שבקרוב יתרפאו לחלוטין.

אין לתאר את האושר שניכר, בין דמעות עיניהם השבורות. הרגשתי, כי כל חיוך
 שגרמתי להם, הוא אוצר. ברכתי אותם ואף הם איחלו לי שאזכה בילדים. לאחר
 שנה בדיוק... נולד לנו בן בריא ומתוק ולאחר ארבע שנים נוספות, קיבלנו מ-ה'
 מתנה נוספת - תאומות מקסימות וחמודות. ומה איתי? אני המשכתי עם החובה
 שאינני חייבת בה - ולהמתיק את חייהם של אותם נשמות טהורות, הנמצאות
 בקומה השביעית של בית החולים.

כשעד היום, אני ובנותיי יוצאות בכל יום שני ומחלקות סלסלות מתוקות - עשרות
 ממתקים בחודש, למען בניו ובנותיו של מלך מלכי המלכים, שדורש מאתנו
 להיטיב עם הזולת אף ללא תמורה.

כיום, 22 שנה אחרי אותו ערב קשה, אני רואה כיצד דברי הרב אוירבך צ"ל
 שינה את חיי: **"הקב"ה לא חייב לתת לך ילדים, אך אם תעשי בשבילו דבר
 שאת לא חייבת - גם הוא יעשה בשבילך דבר שאינו חייב".** עד היום, אני
 ממשיכה לקנות מכספי ומכספי תרומות, סלסלות וממתקים לשמח אנשים.
 "גם כי אלך בגיא צלמוות - לא אירא רע - כי אתה עמדי". כשיש את הביטחון
 שאתה עמדי - לא תיתכן מציאות של רע. אך צריך ללמוד זאת להאמין בכך
 ולהתייחס לכל צרה ולכל קושי כניסיון- ולא ח"ו שהקב"ה רוצה להרע עמנו.
 וכדאי לשנן את הסגולה הנפלאה - "כי אתה עמדי, כי אתה עמדי" ואין עוד
 מלבדו שיכול להושיע. (אור דניאל ויוציא עמו בששון)

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-מִצְרַיִם מֵת עַל-שָׁפֶת הַיָּם וְכֹה וַיֹּאמְרוּ בְּ-ה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ (י"ד
 ל'- ל"א)

שואל ה"חפץ חיים", מה ראו ישראל במצרים על הים, שגרם להם להאמין בקב"ה יותר מאשר הניסים במצרים?

ומתוך, **רש"י** כתב (ט"ו - ה') שהמצרים נידונו בשלושה סוגי מיתות. הרשעים **"כ-קש"**, שהתייסרו קשה כאשר הם צפו בים כ-קש עד שטבעו. הבינוניים "ירדו במצולות כמו אבן" ולא הרבו להתייסר, אלא השתלשלו לאט כמו אבן עד שטבעו. ואילו הטובים **"צללו כעופרת"** - מיד טבעו. אח"כ, כשהים פלט אותם ובני ישראל הכירו את הרשעים לסוגיהם וראו והכירו ברשעו של כל אחד ואחד, הבינו את משפט הצדק שנעשה כאן וכך הגיעו לאמונה נוספת ב-ה' ובמשפטיו.

רבי ישראל מצ'ורטקוב מתוך: בני ישראל סברו, שראו כבר את כל יכולותיו של הקב"ה והם כבר הגיעו לבחינת "ידיעה" ולא רק לבחינת "אמונה". אבל כשהגיעו ל-ים וראו את **"היד הגדולה"** וראו מכות פי חמש ממה שהיו במכות מצרים, אז הבינו בני ישראל ש-כל מכות מצרים היו בבחינת "אצבע", כלומר רק "דוגמית" מכוחו של הקב"ה והבינו שהם רחוקים מידיעת כוחו ויכולתו יתברך ועדיין הם מצויים בדרגת "אמונה". מספרים על אדמו"ר שאמר לחסידיו- אני אינני מאמין בהקב"ה. נדהמו החסידים. אמר להם, אני לא מאמין- אני יודע!!!

השבת הזו נקראת שבת שירה, שבה מתואר הפלא הגדול קריעת ים סוף.

שירת הים, היא השירה שחברה ברוח הקודש על ידי משה ובני ישראל, לאחר הנס הגדול בקריעת ים סוף. עיקרה של השירה, הוא בעיקר הודיה על הנס הגלוי והעצום הזה ולאחר מכן, נבואה ברוח הקודש ותפילה על תקופת הכניסה לארץ, בניין בית המקדש, השמדת עמלק וביאת הגאולה השלמה.

מובא בזוהר הקדוש פרשת בשלח ר"כ: "כל האומר שירת הים בכל יום ומכוון בה, יזכה לאומרה בעולם הבא, לשבח בה בימי מלך המשיח, בשמחת כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא. ואדם העושה כן, הקדוש ברוך הוא מוחל לו על כל עוונותיו ומציל אותו מכל צרות שבאות לעולם".

הזוהר מדגיש, כאשר נאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כוח סגולתה כל יום כשעה ראשונה". כלומר, כאשר אומרים את השירה בשמחה, מושפעת עלינו מן השמים שפע סגולה כשעה ראשונה.

במשנה ברורה נפסק בעקבות כך להלכה: "ויאמר שירת הים בשמחה וידמה בדעתו, כאילו באותו היום עבר בים. והאומרו בשמחה- מוחלין לו עוונותיו".

בשמות רבה נאמר, שבשעת קריעת הים נבקעו כל מימות שבעולם. **המהר"ש מבעלזא** שואל על כך: 'לכאורה, הרי אין הקדוש ברוך הוא עושה ניסים לחינם. ולשם מה נעשה נס זה?' תשובתו היא, כי 'מים' מרמזים על הצרות והייסורים שעוברים על האדם, כמו שכתוב בתהילים: **'הושיעני אלוקים כי באו מים עד**

נפש'. ובשעת קריעת ים סוף 'נבקעו כל מימות שבעולם', כלומר, שמעתה יהא כוח לבקוע ולשבר את כל הצרות שבעולם".

המהר"ש מבטיח, כי "בכל דור ודור נשפעים הניסים מחדש וזוכה האדם לצאת מ-צָרָה לרווחה מכל צרותיו ובפרט כאלו שנמשלו לקריעת ים סוף, כגון זיווגו של אדם (סוטה ב), ענייני הלידה ופרנסה וכך יוכל לבקוע את ים הצרות ולפעול כל הישועות".

לשם קריעת ים סוף הפרטי של כל אחד, יש צורך בתפילה. **הרשב"ם כתב** על העניינים שדימו חז"ל, 'לקשים כקריעת ים סוף': "ונפקא מיניה לבקש רחמים, להרבות בתפילה ותחנונים". על כן ירבה האדם בתפילה לקל חי ויזכה לפעול כל טוב.

המקובל רבי שמשון מאוסטרופולי כתב בספרו "שמש ומגן", כי "בכל עת ובכל רגע שהאדם מזכיר את יציאת מצרים, בדיבורו- עושה מעשה לגרש מפניו אויב ומבטל מעליו כל גזרות קשות ורעות ונכנעים כוחות הטומאה ומתגברים כוחות הקדושה. והזכרת ניסי יציאת מצרים, הם שמירה מעולה לעיתות צרה."

בספר הקבלה "ציפורן שמיר" מובא, כי "אחת מעשר סגולות שמכפרין עוונותיו של אדם בלי סיגוף ועינוי, הוא מי שקורא שירת הים בשמחה ובניגון. ויש בה ח"י פעמים שם הוויה, רמז להשפעה של חיות ושמירה".

בעל ה'חרדים', מצטט את **הילקוט שמעוני** על הפסוק: **ויסע משה-** שהסיעם מעוונותיהם, שנמחלו להם העוונות על ידי השירה. ש-כל מי שנעשה לו נס ואומר שירה - מוחלין לו על כל עוונותיו. אמירת שירת הים בשמחה, מסייעת לא רק למחילת עוונות, אלא יש בה כוח להשפיע עלינו כל הישועות.

ה'בית אהרן' כתב: "בשירת הים יש הכל, מה שהיה ומה שעתיד להיות. וכל הגאולות וכל העניינים שצריך האדם, הכל נכלל בשירת הים. ואם יאמר האדם שירת הים בכל לב ובמסירות נפש כל אחד לפי מה שהוא, יתוקן כל ענייניו בגוף ובנפש".

עזי וזמרת יהוה יהי-לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו (טו, ב) בגמרא (שבת קלג, ב): "זה אלי ואנוהו- התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה וכו'. אבא שאול אומר- **ואנוהו-** הוי דומה לו. מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום". ובמסכת בבא קמא (ט, ב) "אמר ר' זירא, בהידור מצוה- עד שלישי במצוה". שיש להוסיף בהידור מצוה, עד שלישי משווי כל המצווה. יש להבין, מה השייכות של 'הידור מצוה' לשירת הים? ועוד, מאי טעמא רק עד שלישי?

בספה"ק "בני יששכר" (מאמרי השבתות, מאמר ב) כתב בזה דבר נפלא, על פי מה דאיתא בתרגום יונתן על הפסוק (שמות יד, ז) "ויקח שש מאות רכב בחור ושלשים על כלו". ותרגם "ומוליתא תליתאה על כולהון", מה כוונת התרגום?

ונראה לפרש על פי הירושלמי כלאים (פ"ח ה"ב), הובא בפירוש הר"ש למשניות (כלאים פ"ח מ"ב) וכן הוא במדרשים (מכילתא פ"א ז) והוא, שמנהג העולם היה תמיד לנסוע בעגלה המחוברת רק לסוס אחד בלבד. עד שבא פרעה שהיה בימי יוסף והנהיג ליסוע במרכבתו בשני סוסים ("מרכבת המשנה"). ואחר כך פרעה שרדף אחרי בני ישראל, היה אוסר שלשה סוסים בכל מרכבה וזהו הפירוש **"ושלישים על כולו"**, שהוא הוסיף שלישי על הסוסים, דהיינו סוס שלישי.

וזה ג"כ כוונת ה'תרגום יונתן' **"מוליתא תליתאה"** (היינו סוס, כענין 'מולייתות של בית רבי' בגמרא שבת נב, א). ואם כן, הוסיף פרעה 'הידור' שלישי בעבירה, לרדוף אחרי ישראל.

והנה, השי"ת לקח ממנו נקם- "סוס ורוכבו רמה בים ומבחר שלישי טבעו בים סוף". על כן שוררו לפניו 'זה אלי ואנוהו'- התנאה לפניו במצות, שלקחו ולמדו מההידור של פרעה שהיה הוספה של שלישי בעבירה ולמדו ממנו להדר במצוות עד שלישי.

ובספרו "אגרא דפרקא" (אות שע"ה), הוסיף לבאר עם זה את מאמר חז"ל (פסחים קיח, ב, ערכין טו, א), שהקב"ה שילם ל-ים על מה שפלט את המצרים ושילם לו הקב"ה כנגד אחד ומחצה שבהם, שבמצרים היו שש מאות רכב ובסיסרא היו תשע מאות רכב". ולמה הוסיף הקב"ה משש מאות- לתשע מאות? אלא דהקב"ה הרי מקיים את התורה ודייקא כאן על הים, שנתחדש העניין של הידור מצוה עד שלישי, כאמור, לכן שילם לו הקב"ה תוספת שלישי על מעשהו. (בני יששכר)

בספר **"פרדס יוסף"**, הביא לבאר את המחלוקת הנ"ל בפסוק **"זה אלי ואנוהו"**. אם לומדים **"התנאה לפניו במצוות"**, או לאבא שאול לומדים ש'מה הוא רחום אף אתה רחום' וכו', ש-מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר: דרך אנשים, שבמצוות שבין אדם למקום הרי הם מדקדקים בקלה כבחמורה ומוסיפים להדר עד שלישי ויותר. ואילו ב'בין אדם לחברו', אינם מקפידים לצער זולתם.

זה מה שאבא שאול בא להוסיף, ש-גם אם הנך מהדר במצוות **"התנאה לפניו במצוות"**, תזכור גם כן להדר ב'בין אדם לחברו', ש-כן מה הוא רחום אף אתה רחום".

הוסיף לבאר בזה באופן נפלא את מה שאמר דוד המלך בתהילים, **"ואנכי תולעת ולא איש"**, ש-דוד המלך התאונן על רודפיו, שמקפידים על מצוות שבין אדם למקום ואינם מקפידים על בין אדם לחברו וטען כך: הרי בכל דבר מאכל, הנכם בודקים את המאכל שלא יהיו בו תולעים. אז אם הנכם מקפידים שלא לאכול תולעים, הקפידו גם כן שלא 'לאכול' אנשים. וזה שאמר **"ואנכי תולעת ולא איש"**, החשיבו אותי לפחות כתולעת ואל תאכלו אותי.... (פרדס יוסף)

לא הייתה בריה בעולם, ששרה לקדוש ברוך הוא שירה נאה מזו ועל כן חביבה שירה זו על ישראל והם משתעשעים בה; אומרים אותה בכל יום ויום וקוראים אותה בציבור בניגון נאה ובשמחה גדולה שבת אחת בשנה ואף עושים כבוד לשבת זו ומעטרים אותה בשם "שבת שירה".

יש נוהגים, שבשבת שירה מפזרים בחוץ משיירי מאכלי השבת, כדי שיאכלום עופות הבית וציפורי הדרור. זאת משום שקוראים בשבת זו על המן שירד לישראל במדבר (שמות טז כה', כז') **אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי-שֶׁבֶת הַיּוֹם ל-ה' הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֵהוּ בַשָּׂדֶה, וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן-הָעַם לִלְקוֹט וְלֹא מִצְאוּ.**

האנשים שיצאו ללקוט ביום השביעי, רשעים היו. הם ידעו, שה-מן לא ירד בשבת כדבר משה. מה עשו? הלכו בלילה ופיזרו בשדה מן מכליהם, על מנת לאסוף אותו בבוקר ולהביאו למחנה לעיני כל העם. מטרתם הייתה שיאמרו ישראל: משה שקרן הוא, ובודה מצוות מליבו.

הנה בבוקר, יצאו ללקוט - ולא מצאו. הציפורים באו בעוד לילה, לקטו את ה-מן מהשדה והותירו אותו במקום רחוק, כדי שיאמנו דברי משה וכדי שהשבת תהא מקודשת בעיני כל העם. לפיכך ראויות הצפרים ליטול שכרן ודווקא בו ביום שמזכירים את צדקתן.

כִּי אָנִי ה' רִפְאֶךָ (שמות ט"ו, כ"ו)

בספר 'תולדות יעקב' אודות **הסטייפלער זצ"ל**, מובא המעשה דלהלן: אישה אחת, הייתה אמורה לעבור ניתוח לב לפי המלצת הרופאים. ביום המיועד לניתוח, כעבור חצי שנת המתנה, בהיותה בדרך לבית החולים במונית בלוויית בעלה, ביקש הבעל מן הנהג לעבור דרך רחוב רשב"ם, כדי שירד להתברך מפי הסטייפלער לפני הניתוח.

כששמע הסטייפלער את בקשתו הגיב: "מה פתאום ניתוח? אין בכך שום צורך! אפשר להאריך ימים בלי ניתוח!". הבעל ההמום לא ידע את נפשו. במונית למטה ממתינה אשתו, אשר כבר מוכנה נפשית לניתוח. וכיצד זה יוכל להודיע לה לפתע פתאום כי העניין בטל ומבוטל?

נכד הסטייפלער שהבחין במבוכתו, יעץ לו לומר לאשתו, שהסטייפלער שלח להיוועץ ברב שך וכך תעכל האישה במתינות את המהפך. הרעיון מצא חן בעיני הבעל והוא עלה גם לביתו של הרב שך זצ"ל וסיפר את סיפורו.

"נו", הגיב הרב שך, "הסטייפלער יודע מה נעשה ב-שמים ואם אמר שאין צריך ניתוח- אז באמת אין בו צורך". ההכרעה הכפולה התקבלה על לבם של בני הזוג והם סבו על עקבותיהם וביטלו את הניתוח.

וראה זה פלא. חלף זמן לא רב והמיחושים שהיו בלבה של האישה נעלמו כליל והיא שבה לתפקוד מלא כאחד האדם! אולם הסיפור לא מסתיים כאן. שנים מאוחר יותר נפטר הסטייפלער ומאז שבו אל האישה מיחושיה וכאביה.

שוב חזר הרשרוש בלב ושוב המליצו לה הרופאים על ניתוח. כעת פנה הבעל אל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א וסיפר לו את כל השתלשלות הדברים.

נענה רבי חיים ואמר: "יש מחלוקת תנאים במדרש (ספרי עקב סי' לא), אם ברכה של צדיק מוגבלת לתקופת חיותו בלבד, או שהיא תקפה גם מעבר לה. והמחלוקת היא, מהי מדת קידוש ה' שבקיומה של ברכת הצדיק, האם גם לאחר פטירתו ניכר קידוש ה' שבקיום ברכתו".

"במקרה שלנו", סיים רבי חיים, "הכל מודים שגם לאחר הפטירה יהיה ניכר קידוש ה', שהרי רבנו בירכה שתאריך ימים. ואם חלילה לא תאריך ימים, תצא ברכתו לבטלה! ממילא, כאן הכל יודו שהמחלה לא תשוב עוד ואכן האישה הבריאה בשנית! (דברי שיח תשע"ו)

אָז יִשְׂרָאֵל-מִשָּׁהּ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת ל-ה' (ט"ו - א')

שואל רבי חיים קניבסקי שליט"א, מדוע בתפילת ערבית אנחנו אומרים ראו בנים את גבורתו שיבחו והודו לשמו ואילו בתפילת שחרית אומרים אנו 'על זאת שיבחו אהובים'? כיצד למן הערב עד הבוקר, הפכנו מ-בנים ל-אהובים?

מבאר רבי חיים: ישנו חילוק בין 'בנים' ל'אהובים'. 'בן' הוא מצב הקיים לעולם. אף בן שיעשה לאביו את העוולות הגדולות ביותר - לא יאבד את התואר 'בן' כפי שמביאה הגמרא (קידושין ל"ו). רבי מאיר אומר: בין כך ובין כך אתם קרויים בנים, שנאמר (ישעיהו א' - ד'): 'זרע מרעים בנים משחיתים'. לעומת זאת, רק בן שמכבד את אביו, זכאי לתואר 'אהוב'.

והנה, בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"א) מובא, שכשעמדו בני ישראל במצב הנואש בו המצרים עמדו מצדם האחד והים מצדם השני, נתייראו מאד, השליכו את כל תועבות מצרים מעליהם ועשו תשובה גדולה. וכיון שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ז' הלכה ו'): 'תשובה מקרבת את הרחוקים'. אמש היה זה שְׁנָאוּי לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה- והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד.

נמצא, שבערב- לפני קריעת הים, היו בני ישראל רק בגדר 'בנים'. אולם לפנות בוקר כשכבר עשו תשובה, כמובא בפרקי דרבי אליעזר - הפכו הם ל**אהובים**. זהו אפוא פשר החילוק, בין תפילת ערבית שבה אומרים אנו **ראו בנים** ובין תפילת שחרית שבה אומרים אנו **'שיבחו אהובים'**.

ננסה להבין מהו ט"ו בשבט ומה ההשלכות ההלכתיות לכל השנה

הקשר בין ט"ו בשבט לנס קריעת ים סוף.

השל"ה הקדוש (רבי שלמה הלוי) כותב: שחייב להיות קשר בין הפרשה, לבין המתרחש באותו שבוע. אם כן חייב להיות קשר, בין הפרשה לט"ו בשבט. בט"ו בשבט נוהגים להרבות בשמחה ואף תיקנו לנו, שאין אומרים 'צדקתך' בשבת ש-חל בה ט"ו בשבט ומרבים בברכות עד אין ספור מפירות ארץ ישראל - "לאכול מפריייה ולשבוע מטובה"...

ונשאלת השאלה, מה לשמחה של העץ אצלנו?! ולשם מה נדרש להרבות בברכות הללו, על כל כך הרבה מינים?!

ספר הכוזרי מביא: שיש טבע לאדם, שאיננו מתפעל מהדברים היום-יומיים שקיימים בעולמו - הם נעשים לו טבעיים וברורים מאליהם. **לדוגמא:** אדם איננו מתלהב ממשכורת שהוא מקבל מדי חודש בחודשו, תהיה היא גבוהה ככל שתהיה. אך אם בעל הבית נותן סלסלת פירות ט"ו בשבט, או מתנה בשווי שאינו פרומיל ממשכורתו - הוא נהנה ומתרגש מאד. מה קרה?! הרי אמש קיבלת פי מאה ואפילו תודה לא אמרת?! נכון! לזה הוא התרגל כבר ...

משל למה הדבר דומה: ל-אומן שבנה במשך שנים פסל של סוס, יצירת אומנות עד ש-עין רגילה לא יכלה להבחין, האם זה פסל או סוס אמיתי. מה רבה הייתה אכזבתו של האיש, שבשעה שהעמידו ברחבת השוק, אף אחד אפילו לא סובב את ראשו להביט ביצירתו המופלאה... חכם אחד אמר לו: כולם כאן רגילים לסוסים. חתוך את הסוס לשניים ותראה איך כל המבטים יופנו אליו... סוס חי וחצוי לשניים, זה פלא גדול... עשה כן וכך היה ...

הנמשל : במהלך כל השנה מזדמנים לידנו פירות לרוב, אך "התרגלנו שהם כאן" ואין אנו מתפעלים מהם כלל. דווקא בט"ו בשבט, אנו טועמים מפירות הארץ ומגיעים לידי שמחה, על השפע האדיר שנתגלה לנו בעוצמתו ומברכים את ה' בשמחה...

זהו גם הקשר לפרשת השבוע: לשם מה היה צורך בחציית הים לשניים?! לא הספיקו הניסים שנעשו במצרים?!

אלא, הים הוא דבר "טבעי" וקיומו ברור לאדם. אבל ברגע שהקב"ה חצה אותו לשניים, עורר הדבר התפעלות של בני ישראל. כולם הבינו, שעצם קיומו של הים זה פלא אחד גדול.

ומיד: **"ויאמינו ב-ה' ובמשה עבדו"**. פצחו בשירה, מתוך שמחה על כל מה ש-ה' נותן לנו בעולמו... כשם שראינו את ההשגחה בים סוף שהביאה לידי שירה, כשנתבונן בפירות ט"ו בשבט, נראה את ההשגחה עלינו ונגיע לידי שמחה עצומה ונברך את הקב"ה עליהם...

מקובל מזה שנים רבות בארץ ישראל, ש-ט"ו בשבט הוא "חג לאילנות" ובו יוצאים לנטוע עצים ברחבי הארץ. אמנם זוהי מצוה חשובה לטעת עץ פרי בארץ ישראל ומסתבר שהיא חלק ממצות יישוב ארץ ישראל. אך אם כך הוא הדבר, הרי שמצווה זו נוהגת בכל ימי השנה ולא דווקא בט"ו בשבט.

כנראה שהמקור למנהג לטעת דווקא בט"ו בשבט, נבע מדברי המשנה, שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות. בכל אופן, יש בדבר משום ברכה רבה לעם ישראל, אשר נפשו מתאוה לקשר עם ארצו ויוצרת ומחדשת "חג", הנותן מימד של חגיגות למצוות שזכינו להם בדורות האחרונים, אחרי שנות גלות מרובות.

במאמר זה ניווכח, שמשמעות "ראש השנה לאילנות בט"ו בשבט" הוא דווקא **לפירות** האילן ולא **לנטיעה**, שראש השנה שלה ב-א' בתשרי. וכן נלמד את משמעות דברי המשנה לגבי עניינים אחדים, כפי שיתבאר בהמשך.

חשוב לציין, שכבר בזמן הראשונים, נקבע ט"ו בשבט כיום שאין נופלים בו על פניהם

ואין גוזרים בו תענית. וכן התקיימו בתאריך זה עוד מזמן המקובלים, מנהגי "סדר ליל ט"ו בשבט.

לתאריך ט"ו בשבט, ישנה משמעות הלכתית לגבי כמה נושאים. ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות לעניין:

א. חישוב שנות ערלה ונטע רבעי. ב. חישוב שנות המעשר. ג. קדושת שביעית (לחלק מהדעות).

נאמר בתורה "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרו' שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: ובשנה הרביעית יהיה כל פרו' קדש הלולים לה': ובשנה החמישית תאכלו את פרו' להוסיף לכם תבואתו אני ה' אלהיכם"

חישוב שנת ערלה אינו מיום ליום מזמן נטיעת האילן, אלא לפי שנות העץ, כדברי המשנה: "ארבעה ראשי שנים הם... ב-א' בתשרי ראש השנה לנטיעה... ב-א' בשבט ראש השנה לאילנות כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בט"ו בו".

ובגמרא, "אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלושים יום לפני ראש השנה... ופירות נטיעה זו אסורין עד חמשה עשר בשבט, אם לערלה - ערלה ואם לרבעי - רבעי".

פירוש: כדי לקבוע את שנת הנטיעה (שתיל או זרע), התאריך הקובע הוא א' בתשרי. ולענין שנת האילן (פירות האילן), התאריך הקובע הוא ט"ו בשבט (כבית הלל שנקבעה הלכה כמותם).

מה פרוש המילה ערלה? ערלה מובנה דבר סתום ואטום. כמו ערלת הלב ועורלת המילה הסוגרים על מה שתחתיהם, כך עורלת האילן, אוטמת וסוגרת את פירותיו בהנאה בתקופה זו.

מהו טעם מצוות ערלה ונטע רבעי? בטעם איסור ערלה כותב הרמב"ן שתי סיבות: סיבה בריאותית, כיון שאכילת הפירות שגדלו תוך שלש שנים יש בהם נזק לגוף, בשל הלחות הרבה הדבקה בהם. סיבה נוספת: כדי להביא את ראשית ההילולים בשנה הרביעית, ראוי להביא פירות טובים בטעמים ובריחים. ולאחר שיעברו ג' שנים, רוב האילנות כבר מוציאים פירות ראויים להקרבה.

בעל ספר החינוך, מבאר בשני טעמים נוספים את מצוות נטע רבעי ומסביר, שכדי שהאדם יקבל נעם ברכותיו של הקב"ה, עליו להלל ולהודות ל-ה' על הברכה אשר נתן לו ועל כן יעלה אותם ויאכלם במקום המקדש. וטעם נוסף, כדי שיקבע מושבו או מושב אחד מבניו בירושלים, היא מושב הכהנים והסנהדרין מורי התורה והחכמה וילמד שם תורה.

איך מחשבים את שנות הערלה? שתיל או זרע, לא נחשב כנטיעה עד שהוא נקלט באדמה וחולפים שבועיים עד להשרשתו בקרקע. עוד לימדונו חז"ל, ששלושים יום בשנה נחשבים כשנה. ולכן, אם היתה הנטיעה (ההשרשה) שלושים יום לפני א' בתשרי, הרי כשהגיע תשרי כבר מונים לו שנה, כיון ש-א' בתשרי הוא ראש השנה לנטיעה.

לדוגמא: עץ הניטע בט"ו באב תשנ"ו (44 יום לפני ראש השנה), הרי כשהגיע א' בתשרי תשנ"ז כבר מונים לו שנה (14 ימים עד להשרשה + 30 יום להיחשב שנה). ב-א' בתשרי תשנ"ח, הוא בן שנתיים ובא' תשרי תשנ"ט מלאו לו שלוש שנים. אך כיוון שראש השנה לאילן הוא ט"ו בשבט, לכן רק פירות החונטים אחרי ט"ו בשבט תשנ"ט יוצאים מגדר פירות ערלה והם שייכים לשנה הרביעית של האילן - שנת "נטע רבעי" פירות החונטים מט"ו בשבט תש"ס ואילך יהיו מותרים באכילה כחולין.

מדוע דווקא ט"ו בשבט? הגמרא מסבירה, שתהליכים בטבע הצפונים בקרבו של העץ מגיעים לצאת לפועל בתאריך זה: "יצאו רוב גשמי שנה". ומסביר רש"י: "ועלה שרף באילנות ונמצאו הפירות חונטים מעתה"

ובירושלמי מובא בנוסף טעם אחר: "עד כאן הן חיינ ממי השנה שעברה, מכאן ואילך הן חיינ ממי השנה הבאה". על כן, פירות שחנטו לפני ט"ו בשבט נחשבים לפירות השנה שעברה - ואלו שחנטו לאחר ט"ו בשבט, שייכים מבחינת הדין לשנה הנוכחית. לעומת זאת ירקות, שברור לעין שהם הולכים וגדלים ככל שמשקים אותם וולא השקיה יכמשו במהרה, קביעת השנה שלהם היא לפי לקיטתם מהאדמה, לפני או אחרי א' בתשרי.

מה היא חנטה? חנטה הוא תהליך בהיווצרות הפרי, בשלב ההתפתחות שלו מפרח לפרי. בקשר לזמן המדויק להגדרת ה"חנטה" ההלכתית, המקובל להסביר הוא: נשירת הפרח והתחלת התהוות הפרי.

מה מיוחד בשנה הרביעית? התורה צייתה, ש-פירות השנה הרביעית יהיו קודש הילולים ל-ה' ודינם דומה לפירות מעשר שני, שצריך להעלותם לירושלים ולאכלם בטהרה. אפשר להמירם בכסף (לפדותם) ולקנות בכסף דברי מאכל אחרים ולאכולם בקדושה בירושלים.

כיום אנו פודים את הפירות, אך איננו יכולים לקיים מצות אכילתם בירושלים, מפני שאיננו טהורים. ותפילתנו לבורא עולם, שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ושם נעבדו ביראה ואהבה כשנים קדמוניות.

מה קורה לאחר השנה הרביעית? פירות השנה החמישית ואילך, אין בהם קדושה מיוחדת ואפשר לאכול אותם בכל מקום ובכל מצב (לאחר הפרשת תרומות ומעשרות כדן).

ב. שנות המעשר

מה זה משנה לאיזה שנה שייך הפרי? ידיעת השנה אליה שייך הפרי, חשובה משתי סיבות:

כתוב "עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה". התורה אוסרת לעשר פירות שנה אחת על פירות שנה אחרת. החלוקה ביניהן היא לפי הפירות שחנטו לפני ט"ו בשבט השייכים לשנה אחת, לבין פירות שחנטו לאחר ט"ו בשבט הנחשבים לשנה אחרת.

על מנת לדעת איזה מעשר נוהג בפירות אלו: האם "מעשר שני" אותו מפרישים בשנים א' ב' ד' ה' לשמיטה, או האם "מעשר עני" כפי שנותנים בשנים ג' ו' לשמיטה.

ג. שנת השמיטה - לשיטת הסוברים ש-ט"ו בשבט הוא תאריך קובע גם לעניין שביעית, פירוש הדבר, שפירות שגדלו בשנה השמינית אך חנטו לפני ט"ו בשבט של השנה השמינית, דינם כ-פירות שגדלו בשנת השמיטה ו-חלה עליהם קדושת פירות שביעית עם כל המשתמע מכך: צריך להפקירם, אסור להפסיד אותם, חייבים לבערם בסוף עונתם ועוד, ככל דיני השביעית.

יהי רצון שדברי התורה יהיו להצלחת וגאולת עם ישראל בקרוב ממש

**לע"נ מורנו ורבנו סידנא בבא סאלי רבי ישראל בן רבי מסעוד אבוחצירא זיע"א
לע"נ הרב מנשה בן צאלח צוברי זצ"ל**

**לע"נ מורנו ורבנו הרה"ג הרב אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל בן ראשה לאה ולע"נ
מורנו ורבנו הרה"ג הרב אליעזר מנחם מן שך זצ"ל בן בת שבע לע"נ מורנו ורבנו
הרה"ג שלום בן תופחה מלכה זצ"ל לע"נ מורנו ורבנו הרה"ג שמריהו יוסף חיים
בן הרה"ג יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל לע"נ יחיא בן ניסים יעקב גרמה זצ"ל
לע"נ הרה"ג הרב שמעון בעדני בן חביבה שליט"א**

לע"נ מרים בת סלמה ויצחק צוברי ע"ה לע"נ דוד בן רותי גותה ז"ל
לע"נ גלית שירה בת ליליאן לע"נ שמעון לוי בן שמחה ז"ל לע"נ גולן עמית בן יהונתן
וננה אננג'ל ז"ל לע"נ אלינור בת אסתר ע"ה לע"נ שלמה בן סעדיה ז"ל אליעזר בן לאה
לע"נ שרה גזלה בת סעדה ויעיש ע"ה לע"נ יוחאי בן רומיה ז"ל לע"נ מירב בת יפה
ע"ה לע"נ בנימין בן שיכה לע"נ משה בן אברהם סרי ז"ל לע"נ פאני בת זוהרה ע"ה
לע"נ מרגלית בת חממה ע"ה לע"נ אליעזר כהן בן לאה לע"נ שלום בן עובדיה כהן ז"ל
לע"נ שלום בן מוסא זכריה לע"נ שושנה בת עפאי ע"ה לע"נ לינדה קדן בת רצינה ז"ל
לע"נ ימימה בת ר' מוסא שמס בת עוואד נחום בן ג'מילה ז"ל

**לרפואת חבצלת בת תמר הי"ו אליהו בן לילי הי"ו יהונתן יוסף בן רחל נחמה רחמים
בן בדרה הברי אודליה בת ציונה תמר בת נדרה ברוריה בת מלכה מדלן בת רחל
מיכל חיה בת מרגלית ויהודה ישי בן סתיו ידידיה בן שרה תהילה בת רחל דוד בן
תהילה כוכבה אסתר'א בת סול מיכל בת מרגלית מיה בת אור נילי בת לבנה הי"ו
עדנה בת חנה הי"ו אייל בן שמחה הי"ו מנחם בן גלדיס. שאול בן רחל. אילנית בת
שולה ארי בן ליטל הי"ו רועי בן זהבית דינה בת נחום גמליאל מאיה חיה בת אושרת
הי"ו דבורה בת אסתר נעומי בת רחל מירה בת שולמית וליטל בת אורה וחזקיה בן
מיטל הי"ו גאולה בת מוריה דינה שמעון רפאל בן תמר הי"ו**

**ולרפואת כל חולי עמך ישראל והצריכים זיווג הקב"ה ישלח להם זיווג הגון לראובן
בן ימימה לאבישג בת אביגיל הודיה בת רונית ענת בת מרים יהודה בן סעדי ברכה
אביטל בת נעמי הדס בת נעמי מירב בת נעמי הי"ו לבונה בת ציפורה בת שבע בת
דרורה אורית ורננה ואור בנות זוהרה הי"ו אביתר בן דבורה ואורטל בת דבורה הי"ו
ויוסף בן שושנה**

**והצריכים זרע של קיימא הדס בת דליה רננה שרה בת ברכה הקב"ה יפקוד אותם
במהרה ויהי רצון שהקב"ה ישלח לכל עמך בית ישראל ובכללם אליהו בן שמחה ורחל
בת עפיה פרנסה בשפע וברוח ובנחת בלי שום טרדה,**